

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Internacionalizace, spolupráce, inovace, reflexe a evaluace v přípravě budoucích učitelů

CZ.02.3.68/0.0/0.0/19_068/0015764

Sylabus předmětu

Obecná didaktika

KPG/O1D

Autor sylabu

prof. PhDr. Ing. Lenka Hajerová Müllerová, Ph.D., MPH

Záznam úprav sylabu předmětu O1D

Pracoviště / Zkratka:	KPG / O1D
Název dlouhý:	Obecná didaktika
Akreditováno / Kredity:	Ano, 2 kred.
Rozsah hodin:	Přednáška 1 [HOD/TYD] Seminář 1 [HOD/TYD]
Akademický rok:	2021/2022
Způsob zakončení:	zápočet, zkouška
Vyučovaný semestr:	Letní
Profilující předmět:	PPZ

Cíle předmětu (anotace)

Cílem obecné didaktiky je osvojit si systémové pojetí kategorií didaktického procesu umožňující jejich funkční aplikace ve vzdělávací praxi při reflektování, přípravě a realizaci výuky. Cílem je rovněž rozvíjet samostatné didaktické myšlení a schopnost chápat didaktiku z hlediska jejího vývoje a změn. Didaktika je pro učitele profesní vědou, která umožňuje učiteli jednání ve výuce vztahovat k intersubjektivně uznávaným měřítkům. Didaktická teorie tak může učiteli poskytnout oporu při řešení každodenních problémů ve výuce na 1. st. ZŠ.

Požadavky na studenta – AKTIVITY

Předmět bude v akademickém roce 2021/22 vyučován poprvé v souladu s novou akreditací Učitelství pro 1. st. ZŠ.

Pro studenty je připraven kurz prostřednictvím e-learningu – LMS MOODLE:
<https://phix.zcu.cz/moodle/course/view.php?id=5444>

Metodické a organizační informace jsou pro studenty přístupné v CW:
<https://portal.zcu.cz/portal/studium/courseware/kpg/o1d>

- V CW jsou také zadány úkoly pro zpracování seminární práce k zápočtu, rovněž písemné práce ke zkoušce. Seminární práce i písemná práce je jako celek studentem reflektována, a to na základě použití ALACT modelu (Korthagen, 2011, s. 203).
- V úkolech, které obsahuje seminární i písemná práce, není zařazen úkol explicitně zaměřený na reflexi a hodnocení výuky, protože tato didaktická tematika je náplní speciálních předmětů: KPG/Z1RHV a KPG/R1HV.
- Předmět KPG/Z1RHV je ve studijním plánu studijního programu Učitelství 1. st. ZŠ zařazen v ZS 2. roč., předmět Obecná didaktika na něj navazuje v LS 2. roč.
- Návaznost předmětů KPG/Z1RHV a KPG/O1D je v učitelství určená k překlenování možných propastí mezi teorií a praxí. Cíle a obsah předmětu Obecná didaktika tak dotváří teoretickou průpravu. „Bez teorie, která odbornému dialogu poskytuje jazyk, by reflexe zůstala němá.“ (srov. Slavík et al., 2020, s. 6).

Obsah

Přednášky jsou organizované jako dvouhodinové. Semináře systematicky rozvíjí témata z přednášek a studenti důsledně implementují pedagogickou teorii, pedagogickou praxi se zdůrazněním individuálních a věkových zvláštností.

Program přednášek:

1. Profil učitele v rámci primárního vzdělávání, včetně legislativy, kompetence učitele, profesní příprava budoucího učitele – výstupy z předmětu obecná didaktika (vymezení obecné didaktiky).
2. Základní modely, koncepce výuky, které významněji ovlivnily a stále ovlivňují pojetí výuky v současné škole, základní kategorie vyučovacího procesu.
3. Cíle a obsahy vzdělávání a jejich transformace – obsah vzdělávání, kurikulární reforma a její principy, modelování kurikula, didaktická transformace obsahu, výchovně vzdělávací cíle, jejich funkce, význam, formulace.
4. Organizace a řízení třídy, organizační formy vyučování, vyučovací metody a kritéria jejich třídění.
5. Didaktické prostředky, učebnice a další didaktická média, podmínky, za nichž proces vyučování probíhá.
6. Hodnocení žáků, diagnostika a zpětná vazba k rozvoji kompetencí, analýza a reflexe výuky a rozvíjení její kvality.

Program seminářů:

1. Úvod do předmětu. Profese učitele a její proměny. Profil učitele a jeho profesní kompetence, typologie učitele, autorita učitele.
2. Obecná didaktika a výukový proces jako systém prvků a vztahů. Předmět didaktiky a jeho vymezení, soudobé didaktické modely, analýza jednotlivých prvků a aktérů výukového procesu, modernizační trendy ve výuce.
3. Kurikulární reforma v současném českém školství. Analýza RVP pro SŠ, obsahu vzdělávání a jeho proměn, včetně otázek spojených se soudobými teoriemi vzdělávání.
4. Didaktická transformace učiva, příprava učitele na vyučování.
5. Pojetí cíle ve vyučovacím procesu. Vymezení cíle. Chyby ve vymezování cílů. Funkce a vlastnosti cílů. Taxonomie cílů. Možnosti aplikace kognitivních, afektivních a psychomotorických cílů do výuky podle odborného zaměření studenta/studentky.
6. Výukové metody a možnosti jejich aplikace do výuky s přihlédnutím k rozvoji poznávacích potřeb žáků (včetně materiálních didaktických prostředků, využití IT a učebnic ve výuce). Klasifikace, charakteristika a vývoj výukových metod ve vztahu k rozvoji a učení žáků.
7. Organizační formy vyučování a možnosti jejich využití ve výuce. Klasifikace, charakteristika a vývoj organizačních forem vyučování. Aktivita a rozvoj interpersonálních vztahů žáků ve vyučování ve vztahu k používaným organizačním formám.
8. Modernizační a inovativní trendy ve výuce (problémové, projektové a otevřené vyučování).
9. Motivace žáků ve výuce. Přístupy k motivaci, teorie motivace, základní členění motivace žáka, analýza vnější a vnitřní motivace žáka, možnosti rozvíjení motivačních potřeb žáka (poznávacích, sociálních a výkonových. Diagnostika motivace žáka ve výuce.
10. Hodnocení výchovného a vyučovacího procesu. Obecné otázky spojené s hodnocením žáka (vysvětlení základních pojmů, aktéři hodnocení, druhy hodnocení, proces hodnocení žáka, úskalí hodnocení apod.). Hodnocení ve výchovném procesu (otázka odměn a trestů, alternativní způsoby hodnocení výchovného procesu). Prostředky a formy hodnocení.

Analýza a srovnání jednotlivých forem a prostředků hodnocení, uvedení praktických příkladů jednotlivých forem hodnocení, posouzení pozitiv a negativ ve vztahu k žákovi, učiteli a rodině. Didaktické testy a jejich využití ve výuce.

11. Pedagogická diagnostika a její význam a možnosti využití ve výuce (diagnostické metody, diagnostický proces a jeho závěry, problémy pedagogické diagnostiky, autodiagnostika učitele i žáka).
12. Pedagogická komunikace a její význam v procesu výuky (vymezení a funkce pedagogické komunikace, pravidla, účastníci a význam pedagogické komunikace ve vztahu učitel a žák, žáci, zpětná vazba a její využití ve výuce, kladení otázek, koučování v pedagogické praxi).

Studijní opory

CW: <https://portal.zcu.cz/portal/studium/courseware/kpg/o1d>

MOODLE: <https://phix.zcu.cz/moodle/course/view.php?id=5444>

Garanti a vyučující

- Garant: prof. PhDr. Ing. Lenka Hajerová Müllerová, Ph.D., MPH.
- Přednášející: prof. PhDr. Ing. Lenka Hajerová Müllerová, Ph.D., MPH (100 %).
- Vede seminář: Mgr. Pavla Soukupová, Ph.D. (100 %).

Literatura

Základní

JANÍK, T., MAŇÁK, J., KNECHT, P. *Cíle a obsahy školního vzdělávání a metodologie jejich utváření*. Brno: Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-194.

CHOCHOLOUŠKOVÁ, Z., HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, L. *Didaktika biologie ve vztahu mezi obecnou a oborovou didaktikou*. Plzeň, 2019. ISBN 978-80-261-0.

KALHOUS, Z., OBST, O. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.

MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

MAZAČOVÁ, N. *Vybrané problémy obecné didaktiky*. Praha: PdF UK, 2014. ISBN 978-80-7290-677-2.

PETLÁK, E. *Všeobecná didaktika*. IRIS, 2016. ISBN 978-80-8153-064-7.

RVP pro ZV v platném znění.

SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.

SLAVÍK, J., HAJEROVÁ MÜLLEROVÁ, L., SOUKUPOVÁ, P. et al. *Reflexe a hodnocení kvality výuky I*. Plzeň: ZČU, 2020. ISBN 978-80-261-0920-4.

STARÝ, K., LAUFKOVÁ, V. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.

ZORMANOVÁ, L. *Obecná didaktika*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.

Rozšiřující

- BLOOM, P. Jak se děti učí významu slov. Praha: Karolinum, 2016. ISBN 978-80-2463-095-3.
- CHVÁL, M., KASÍKOVÁ, H., VALENTA, J. *Posuzování rozvoje kompetence k učení ve výuce*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-2462-057-2.
- KASÍKOVÁ, H. *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-167-3.
- KOLÁŘ, Z., ŠIKULOVÁ, R. *Hodnocení žáků*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2834-6.
- KOLÁŘ, Z., VALIŠOVÁ, A. *Analýza vyučování: vyučování jako dialog, řízení učení žáků, styly a způsoby hodnocení, komunikace, kooperace a interakce*. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2857-5.
- KOLEKTIV AUT. *Pedagogická intervence u žáků ZŠ*. Praha: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-7357-603-5.
- KOŠŤÁLOVÁ, H. *Školní hodnocení žáků a studentů se zaměřením na slovní hodnocení*. Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-314-7.
- MERTIN, V., KREJČOVÁ, L. a kol. *Metody a postupy poznávání žáka. Pedagogická diagnostika*. Praha: Wolters-Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-014-2.
- PRŮCHA, J. *Učitel: současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2009. ISBN 80-7178-621-7.
- RAMBOUSEK, V. *Vybrané kapitoly z didaktiky a psychodidaktiky*. Praha: PdF UK, 2014. ISBN 978-80-7290-671-0.
- SPILKOVÁ, V., VAŠUTOVÁ, J. a kol. *Učitelská profese v měnících se požadavcích na vzdělávání*. Praha: PdF UK, 2007. ISBN 978-80-7290-384-9.
- STUHLÍKOVÁ, I. JANÍK, T. et al. *Oborové didaktiky: vývoj-stav-perspektivy*. Brno, MU, 2015.
- TUREK, I. *Didaktika*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-8168-004-5.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. (eds.). *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

Doporučená

- KAŠOVÁ, J., TOMKOVÁ, A., DVOŘÁKOVÁ, M. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-521-1.
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- PASCH, M. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-054-2.
- PETTY, G. *Moderní vyučování*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-681-0.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-072-3.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

ŠIKULOVÁ, R, MÜLLEROVÁ, L. *Cvičebnice obecné didaktiky pro studenty učitelství*. Vyd. 1. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2001. ISBN 80-7044-365-0.

Časová náročnost

Aktivity	Časová náročnost aktivity [h]
Příprava na zkoušku [30-60]	12
Vypracování seminární práce v magisterském studijním programu [40-50]	30
Kontaktní výuka	24
Celkem	66

Předpoklady

Odborné znalosti – pro úspěšné zvládnutí předmětu se předpokládá, že je student před zahájením výuky schopen:

- vysvětlit pedagogiku jako vědu v historickém i současném kontextu společnosti,
- zhodnotit možnosti spolupráce pedagogiky s ostatními vědními obory,
- analyzovat vliv společenských změn na výchovu a vzdělávání a dokáže zdůvodnit jejich dopad,
- zdůvodnit význam pedagogického výzkumu pro teorii a praxi.

Odborné dovednosti – pro úspěšné zvládnutí předmětu se předpokládá, že student před zahájením výuky dokáže:

- doložit na příkladech z praxe využití pedagogické teorie,
- využívat odborné pedagogické termíny.

Obecné způsobilosti – před zahájením studia předmětu je student schopen:

- sám si plánovat a organizovat své učení a pracovní činnost,
- vyjadřovat se v mluvených i psaných projevech jasně, srozumitelně a přiměřeně tomu, komu, co a jak chce sdělit, s jakým záměrem a v jaké situaci komunikuje,
- efektivně využívat různé strategie učení k získání a zpracování poznatků a informací, hledat a rozvíjet účinné postupy ve svém učení.

Výsledky učení

Odborné znalosti – po absolvování předmětu dokáže student:

- vymezit základní kategorie vyučovacího procesu – cíle procesu vyučování, obsah (učivo), součinnost učitele a žáků, metody, organizační formy a didaktické prostředky vyučování, podmínky, za nichž proces vyučování probíhá,
- vysvětlit utváření vzájemných složitých vztahů mezi základními kategoriemi vyučovacího procesu,
- popsat vybrané koncepce výuky, které významněji ovlivnily a stále ještě ovlivňují pojetí výuky v současné škole (teorie vyučování J. F. Herbarta, J. Deweye, konstruktivistické, resp. sociokonstruktivistické pojetí vyučování),
- odlišit různé vedení vyučovacího procesu i pohledy na postavení žáka a učitele.

Odborné dovednosti – po absolvování předmětu dokáže student:

- analyzovat strukturu kurikula,
- vypracovat analýzu učebnice vybraného vyučovacího předmětu,
- vytvořit vhodné problémové úlohy, které vzbuzují poznávací potřeby a zájmy žáků,
- realizovat diferenciaci didaktických přístupů vzhledem k individuálním zvláštnostem a možnostem žáků,
- analyzovat rozdíly např. mezi výukovými metodami a organizačními formami,
- vypracovat počáteční pedagogickou diagnostiku žáků,
- respektovat potřeby žáků, spolupřetvářet neohrožující a tolerantní prostředí.

Obecné způsobilosti – po absolvování předmětu je student schopen:

- srozumitelně a přesvědčivě sdělovat odborníkům i širší veřejnosti vlastní odborné názory,
- samostatně a odpovědně se rozhodovat v nových nebo měnících se souvislostech nebo v zásadě se vyvíjejícím prostředí s přihlédnutím k širším společenským důsledkům jeho rozhodování,
- získat kompetence k učení, řešení problémů,
- rozvíjet prezentační a komunikační dovednosti,
- rozvíjet občanské kompetence.

Hodnoticí metody

Odborné znalosti – odborné znalosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- písemná zkouška,
- seminární práce (Prezenční forma studia).

Odborné dovednosti – odborné dovednosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- písemná zkouška,
- seminární práce (Prezenční forma studia),
- sebehodnocení (Prezenční forma studia).

Obecné způsobilosti – obecné způsobilosti dosažené studiem předmětu jsou ověřovány hodnoticími metodami:

- písemná zkouška,
- seminární práce,
- sebehodnocení (Prezenční forma studia).

Vyučovací metody

Odborné znalosti – pro dosažení odborných znalostí jsou užívány vyučovací metody:

- přednáška založená na výkladu,
- seminární výuka (diskusní metody),
- e-learning,

- samostatná práce studentů,
- samostudium.

Odborné dovednosti – pro dosažení odborných dovedností jsou užívány vyučovací metody:

- seminární výuka (diskusní metody),
- e-learning,
- samostatná práce studentů,
- samostudium,
- demonstrace dovedností,
- prezentace práce studentů,
- cvičení (praktické činnosti).

Obecné způsobilosti – pro dosažení obecných způsobilostí jsou užívány vyučovací metody:

- přednáška založená na výkladu,
- seminární výuka (diskusní metody),
- e-learning,
- samostatná práce studentů,
- samostudium,
- demonstrace dovedností,
- prezentace práce studentů,
- cvičení (praktické činnosti).